

Tre bilder om liv och död

En betraktelse på vägen mot dödens tröskel av Josef Arquer

2008-11-03

Även fröna faller...

I november, när löven söker sig till jordens famn, och naturen drar sig tillbaka inom sig själv, besöker vi våra kyrkogårdar. Är det bara våra minnen vi söker upp? Böjer vi oss för ett subjektivt behov att styrka oss själva i att hedra dem, som varit och inte längre är? Döden – i synnerhet

en älskad människas död – avslöjar för oss, hur bräckligt och flyktigt allt jordiskt är. Vi känner som människor. Vi är alltså inga fallande löv, som jorden förvandlar till mull.

Bilden av *naturens död* är en poetiskt mäktig, men oklar bild. Ty även fröna faller. Och de är livets embryon: ”Om vetekornet inte faller i jorden och dör förblir det ett ensamt korn. Men om det dör ger det rik skörd.” (Joh. 12:24) Bilden av döden blir livets bild – och händelsen i vegetationen ett chiffer till människans hemlighet.

Kanske förvånar det oss att uppleva oss själva som poeter, när vi sätter den rytmiska, regelbundna återkomsten av död och pånyttfödelse i naturen i relation till oss själva. Även om den mänskliga döden är lika naturlig som lövfällningen, så är det för oss en utmaning och ingen självklarhet. Vi

upplever en älskad persons död som en spricka, en skåra. Augustinus minns i sina "Bekännelser" sin bäste väns oväntade död: "Jag själv kom att bli till den stora frågan". Frågorna som tynger oss, rör inte bara de dödas öde, utan även de levandes och särskilt deras, som står oss nära. Utifrån måttet av vår egen smärta tänker vi på deras kommande lidande. Diktaren Reiner Kunze anar det lågmält och ömt, när han på hemvägen efter en begravning tänker på sin fru, som väntar på honom hemma: "Dö före mig, en smula tidigare, så att inte du måste gå tillbaka hem ensam."

Ett kalt träd, bärande grenverk

Till bilden av fallande löv och fallande frön sällar sig en tredje bild: naturens elementära nakenhet. Efter det att de glödande och gyllene färgerna avslutat sitt spel, blir det mäktiga trädet liksom genomskinligt.

Grenverket, som burit färg och
skönhet, blir synligt och blottar
strukturer, som manar till
eftertanke. Ett naket träd kan i sin
stränga högtidlighet bli till en
tröstande liknelse. Fallande löv,
fallande frön, bärande grenverk: Så
snart en människa betraktar naturen
obunden och fri, upplever hon sig
som poet. Poeten bearbetar marken,
på vilken den troende odlar.

De tre bilderna är bara dunkla
tecken, som väcker aningar. I trons
ljus blir de klara. Den troende vet, att
Gud uppenbarar sig i dubbelt måtto:
skugglik genom sina verk, öppen
genom sitt ord. Evangeliet är glatt
budskap, fullgången form,
uppfyllelse, ty det förkunnar död och
uppståndelse, som i Kristus är
olösligt förenade. Den troende svarar
på det och erkänner, att poeten inte
skapar någon fiktion, när han med
sina bilder anar ursprunget till vår
urmänskliga längtan. Den som tror,

kallar detta ursprung: Skaparens kärlek, som vill ha oss hos sig.

En troende människa – var och en en poet – känner till livet hos Gud, om fröets fullbordan, om en dold, bärande struktur av natur och nåd. Hennes hopp höjer sig redan nu över alla bilder.

Slutklang på Alla själers dag

Vad vore ett kyrkogårdsbesök under fallande löv utan tron på uppståndelsen? På sin höjd ett ädelt och melankoliskt försök att hedra ”de som varit”, ”de som inte längre är”. Men i trons ljus blir besöket vid graven till en hyllning av de döda och till ett tack för allt, som de under sin livstid gav oss.

Den 19 november 1980, den sista dagen på sitt första besök i Tyskland, höll Påven Johannes Paulus II en predikan för gamla människor, som samlats i Liebfrauentomen i

München: ”Livets och dödens stora skola för oss till mången öppen grav, och låter oss vaka vid mången dödsbädd, innan det är vi själva, som – Gud give det – omges av andra som ber för oss. (...) Vi är på väg mot dödens tröskel, som vi ofta ensidigt utmålar som avgrund och natt. Blicken över tröskeln är från vår sida grumlig, men må Gud mycket oftare än vi tror, i sin kärlek låta dem, som gått före oss, följa oss och bistå oss.”
